

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО РОБОТИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Т. С. ТЕРЕЩЕНКО, аспірантка кафедри методики навчання
та управління навчальними закладами
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tereshenko_t_s@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано стан підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи, уточнено основний зміст їх підготовки. Проведено порівняльний аналіз навчальних планів підготовки магістрів соціальної педагогіки та соціального працівника.

Ключові слова: фахівець соціальної роботи, професійна підготовка, професійна діяльність.

Актуальність (Introduction). На сучасному етапі розвитку українського суспільства відбувається трансформація його політичних, економічних, соціальних можливостей, що спонукає розвиток інноваційних соціально-педагогічних ідей. Актуальною залишається проблема соціальної сфери, тому що одним з нагальних завдань стоїть поліпшення рівня життя населення, зростання духовного і фізичного потенціалу, забезпечення соціальної захищеності населення. Відповідно до статті 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [3]. Тому, проблеми соціального характеру потребують нагального вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publications). Виходячи з аналізу провідних концепцій теоретико-методичних засад професійної освіти, що розробляли С. Батишев, А. Маркова, О. Мещанінов, Н. Ничкало, О. Новіков, Т. Сущенко, П. Лузана, С. Ніколаєнка, Я. Гурова, М. Євтуха та врахування професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери як складової цілісного процесу навчання і виховання студента вищого навчального закладу (Алексюк А., Капська А., Сопівник І.). Крім того проблема професійної підготовки майбутнього працівника соціальної сфери знайшла своє відображення у наукових положеннях: теорії соціальної педагогіки (Галагузова М., Зверева І.), соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в різних соціумах (Безпалько О., Вайнолова Р., Ковальчук Т.), підготовки майбутніх працівників соціальної сфери (О. Безпалько, І. Зверєвої, З. Кияниці, В. Кузьмінського).

Мета (Purpose) статті полягає в визначенні актуальних проблем підготовки фахівців соціальної роботи.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз, узагальнення, систематизація, вивчення передового досвіду.

Результати (Results). На сьогодні стан розвитку суспільства в Україні характеризується підготовкою висококваліфікованого та широкопрофільного

спеціаліста, в якого формуються вітчизняні традиції духовності та гуманізму з новим мисленням, яке зумовлене процесами глобалізації.

Професійна підготовка майбутнього фахівця соціальної сфери великою мірою залежить від індивідуальних особливостей фахівця, як особистість сприймає вимоги, традиції, цінності, правила і норми поведінки, які набуває під час навчання, як швидко зможе адаптуватись до умов та вимог сучасного суспільства, чи зможе захистити себе від професійного вигорання. У зв'язку з цим зростає увага до професійної підготовки фахівців із соціальної роботи.

Відповідно до трансформації сучасного суспільства вища освіта України виходить на новий рівень європейської інтеграції, тому було прийнято Кабінетом Міністрів України постанову «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». Тож у зв'язку з оновленим переліком спеціальностей – спеціальність «Соціальна робота» включає в себе підготовку соціального працівника і соціального педагога.

З досвіду зарубіжних країн видно, що підготовка фахівця із соціальної роботи базується на власній концептуальній моделі. Тому, в процесі формування моделі підготовки фахівця соціальної сфери необхідно враховувати і опиратися на економічні та соціальні реформи країни, адже саме вони впливають на сутність соціально-педагогічної діяльності фахівця і на систему вимог, які пред'являтиме суспільство.

Порівняно з іншими професіями фахівця соціальної сфери є досить молодю в Україні, і система професійної підготовки відповідних фахівців перебуває на стадії становлення. Тому, важливо визначити оптимальну стратегію розвитку соціальної політики, виокремити важливі напрямки і сфери соціальної роботи, та дослідити оптимальну систему підготовки кадрів для цієї сфери. Необхідно докласти чимало зусиль для утвердження даної професії, затребуваної ринком праці, тому, що саме вона відповідає за взаємозв'язки в суспільстві.

Підготовка соціальних педагогів і соціальних працівників як окремий напрям професійної освіти і професійної діяльності почала формуватися в на початку 1990-х років. У квітні 1991 року Постановою Держкомпраці СРСР Кваліфікаційний довідник посад керівників, спеціалістів і службовців був поповнений кваліфікаційною характеристикою «спеціаліст із соціальної роботи», «соціальний педагог» та «соціальний працівник». Ці посади стали еквівалентом прийнятої в світі посади «соціальний працівник».

У 1992 році була створена Українська асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи, яка в 1994 році приєдналася до Міжнародної федерації соціальних працівників, а з 1998 року розпочала проект із соціальної освіти в Україні за підтримки ЮНІСЕФ, активної участі Християнського дитячого фонду в Україні та сприяння уряду Швейцарії.

В Україні розгорнута робота курсів для підготовки не дипломованих спеціалістів соціальних служб, ініційовано їхнє дистанційне та прискорене навчання практиків без дипломів. У 2000 році було презентовано два проекти «Етичного кодексу соціальних працівників України». У них урахувалися положення й вимоги документа «Етика соціальної роботи: принципи і стандарти», ухваленого Міжнародною федерацією соціальних працівників на конференції в Коломбо у Шрі-Ланці 1994 року.

Професійна діяльність спеціалістів з соціальної та соціально-педагогічної роботи регламентована такими законодавчими документами: За-

кон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», Закон України «Про соціальні послуги», Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», лист Міністерства освіти і науки України від 02.08.2001 р. «Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів».

На даний момент підготовка фахівців соціальної сфери в нашій країні здійснюється у наступних формах: очна, заочна, вечірня, екстернат та інші. Освіта в Україні передбачає багаторівневий характер, а саме включає в себе допрофесійну підготовку, професійну підготовку, післядипломну, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів. Тому фахівці соціальної сфери мають можливість отримувати різну професійно рівневу кваліфікацію і спеціалізацію у різних вищих закладах країни [1, с. 26].

Вищі навчальні заклади постійно стикаються з труднощами, спричиненими самостійною розробкою моделей і технологій навчання, зорієнтованого на практику. Значним недоліком сучасних навчальних планів підготовки фахівців соціальної сфери у вищих навчальних закладах є переваження теоретичного блоку дисциплін над практичним, пов'язаним із формуванням умінь і навичок і, як наслідок, – недосконалість як планів, так і програм.

Як спеціаліст у сфері роботи з людиною, фахівець соціальної роботи свою діяльність багато в чому повинен регулювати не лише законодавчими актами, а й моральними нормами, принципами і правилами, котрі найбільшої цінності і значимості набувають тоді, коли стають частиною свідомості його як особистості. Важливою особливістю професійної діяльності є те, що вона спрямована на організацію різноманітних видів діяльності людей, що звертаються за допомогою та потребують такої [4, с. 17].

На професійному рівні освоїти таку діяльність можна лише на індивідуально-особистісному рівні, отже підготовка фахівця повинна базуватися на освітніх технологіях, що забезпечують його професійно-особистісний розвиток і саморозвиток.

Нагальною проблемою для вищих навчальних закладів є розробка нових навчальних планів та програм, тому що оновлена спеціальність «Соціальна робота» включає в себе такі напрямки підготовки як соціальний педагог і соціальний працівник. Особливістю діяльності соціального педагога було те, що до сфери його професійних обов'язків входила робота з дітьми, підлітками, молоддю та їх батьками, дорослими в сімейно-побутовому середовищі, з підлітковими і молодіжними групами, об'єднаннями. А специфіка діяльності соціального працівника спрямована на те, що він надає матеріально-побутову допомогу й морально-правову підтримку інвалідам, самотнім старим людям, багатодітним матерям, дітям-сиротам, особам, що страждають тяжкими недугами, алкоголікам і наркоманам, громадянам що бідують й перебувають у стані психічної депресії у зв'язку з екологічними катастрофами, міжнародними конфліктами й війнами, втратою близьких, родини, житла [2, с. 405]. Отже, фахівець в сфері соціальної роботи має великий об'єм професійної діяльності, тому його підготовка має бути досить ґрунтовна і висококваліфікована.

Якщо порівняти навчальні плани підготовки магістрів соціальної педагогіки та соціального працівника, то можна зробити висновок що перелік обов'язкових навчальних дисциплін досить різний. Для підготовки магістрів соціальної педагогіки обов'язковими навчальними дисциплінами є такі: «Організація діяльності соціальних служб», «Соціальна молодіжна політика України

та соціологія сільської молоді», «Актуальні проблеми соціальної педагогіки», «Соціальна робота в Україні», «Законодавча база соціально-педагогічної діяльності та основи інтелектуальної власності», «Соціальний супровід сім'ї», «Психолого-педагогічна терапія», «Методика навчання соціально-педагогічних дисциплін», «Демографія», «Педагогіка і психологія вищої школи», «Управління соціально-педагогічними системами та менеджмент соціально-педагогічної роботи», «Інформаційні технології в соціально-педагогічній діяльності». А для підготовки магістрів соціальної роботи з кваліфікацією соціальний працівник обов'язковими навчальними дисциплінами є такі: «Сучасні національні правові системи», «Практикум підготовки наукової роботи», «Психологія менеджменту в соціальній роботі», «Методика викладання соціальної роботи», «Інтернет - ресурси в соціальній роботі», «Етнополітичні процеси в сучасній Україні», «Профілактика і корекція «вигорання» фахівців соціальної роботи», «Соціологія особистості», «Моделі й технології соціальної роботи за кордоном і в Україні: порівняльний аналіз», «Біологічна і соціальна адаптивність людини». Отже, можна зробити висновок, що навчальні плани досить такі різні, тому для розробки одного універсального навчального плану потрібно докласти багато зусиль.

Висновки і перспективи (Discussion). Спеціаліст з соціальної роботи відіграє велику роль у розвитку європейської держави. Кожна розвинена країна не може повноцінно розвиватись та функціонувати із проблемами соціального характеру, а діяльність фахівців із соціальної роботи спрямована для розв'язання проблем соціальної сфери. Тому важливим є підготовка таких фахівців у вищих навчальних закладах, а саме необхідно приділити значну увагу на практичну частину підготовки спеціалістів для того, щоб вони були соціально мобільними та висококваліфікованими фахівцями, які швидко реагують на зміни в суспільстві.

Перспективи подальших наукових досліджень полягає у визначенні теоретичних основ удосконалення навчальних планів та програм для підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи.

Список використаних джерел

1. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навчальний посібник для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
2. Козловский О.В. Как правильно выбрать профессию: методики тесты, рекомендации. / О.В.Козловський. - Донецк: ООО ПКФ "БАО", 2006. - 800 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.»

References

1. Zavačka L. M. Technologiji profesijnoji dijalnosti socialnoho pedagoha : navčálny posibnyk dlia VNZ / L. M. Zavačka. – K. : Vydavnyčy Dim «Slovo», 2008. – 240 s.
2. Kozlovskiy O.V. Kak pravilno vybrat professiyu: metodiki testy, rekomendatsii. / O.V. Kozlovskiy. – Donetsk: ООО PKF "BAO", 2006. – 800 s.

3. Konstytucija Ukrajiny vid 28 červnia 1996 roku № 254k/96-VR [Elektronny resurs] / Verchovna Rada Ukrajiny. – Režym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96vr>.

4. Socialna pedahohika: mala encyklopedija / za zah. red. prof. I. D. Zvierievoji. – K.: Centr učbovoji literatury, 2008. – 336 s.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Т.С. Терещенко

***Аннотация.** В статье проанализировано состояние подготовки будущих специалистов социальной работы, уточнено основное содержание их подготовки. Проведен сравнительный анализ учебных планов подготовки магистров социальной педагогики и социальной работы.*

***Ключевые слова:** специалист социальной работы, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность.*

CURRENT ISSUES TRAINING SOCIAL WORK AT THE PRESENT STAGE

T. Tereshchenko

***Abstract.** The article analyzes the state of preparation of the future experts of social work, clarified the basic content of their training. Established requirements for the individual professional social future. A comparative analysis of the curriculum for masters of social pedagogy and social worker.*

***Keywords:** a social worker, professional training, professional activity.*

УДК 37.013.42

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВП НУБІП УКРАЇНИ «ЗАЛІЩИЦЬКИЙ АГРАРНИЙ КОЛЕДЖ ІМ. Є.ХРАПЛИВОГО»

В. М. ТЕСЛЮК, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vallips@mail.ru

М. Д. МОТРИНЧУК, студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: motrynychukmarjana@ukr.net

***Анотація.** У статті розглянуто зміст, завдання, особливості та методику організації виховної роботи у ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого». Висвітлено розподіл функціональних обов'язків здійснення виховного процесу між працівниками навчального закладу. Продемонстровано специфіку організації та керівництва виховної роботи в студентській групі. Визначено основні завдання виховної роботи у ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є.Храпливого»: створення організаційно-педагогічних умов для проходження студентами адап-*

© В. М. Теслюк, М. Д. Мотринчук, 2016